

VIII Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa pt.

Przesłanki uchwalenia Konstytucji 3 Maja 1791 roku i jej wpływ na dalsze losy narodów Europy Środkowo-Wschodniej (aspekty geopolityczne, historyczne, prawne, ekonomiczne, społeczne i kulturowe)

Organizowana przez **Stowarzyszenie Naukowców Polaków Litwy (SNPL)**

Wilno, 15–17 października 2021 roku

PROGRAM KONFERENCJI

Konferencję wspierają:

Ambasada
Rzeczypospolitej Polskiej
w Wilnie

TAUTINIŲ MAŽUMŲ DEPARTAMENTAS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS

Partnerami konferencji są:

Instytut Polski w Wilnie
Wydział Historyczny Uniwersytetu Wileńskiego
Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej
Dom Kultury Polskiej w Wilnie
Instytut Historii Litwy
Europejska Federacja Polonijnych Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych

Akademia WSB
Dąbrowa Górnicza, Cieszyń, Olkusz, Żywiec, Kraków
WSB University

Języki konferencji: *polski i litewski* (przewidziane jest tłumaczenie symultaniczne).

Dzień pierwszy – 15 października 2021 roku (piątek)

9.00 – 9.30 Rejestracja uczestników konferencji – Ambasada RP w Wilnie, w związku z obowiązującymi na Litwie ograniczeniami pandemicznymi, **uprzejmie prosimy o zabranie ze sobą paszportu możliwości (Green Pass/Unijny Certyfikat COVID) oraz dokumentu tożsamości**

9.30 – 10.00 **Otwarcie konferencji i wystąpienia gości honorowych** (tłumaczenie simultaniczne)

10.00 – 11.30 **Panel dyskusyjny** (tłumaczenie simultaniczne)

Uczestniczą: **dr Vadzim Anipiarkou** (Białoruś), **doc. dr Eligijus Raila** (Litwa),
dr hab. Natalia Starczenko (Ukraina), **dr hab. Piotr Ugniewski** (Polska).

Moderator – **dr hab. Jarosław Wołkonowski**

11.10–11.30 – pytania z Sali i odpowiedzi prelegentów)

11.30 – 12.00 Przerwa kawowa

12.00 – 15.30 **Sesja plenarna** (wystąpienie 20 minut i 10 minut na pytania i odpowiedzi prelegenta) – moderatorzy: **doc. dr Eligijus Raila, dr hab. Jarosław Wołkonowski**

1. *Konstytucja 3 Maja. Próba zmiany ładu politycznego I RP – spóźniona czy za mało radykalna,*

dr Łukasz Majewski, mgr Katarzyna Nosek, SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny

2. *Konstytucja 3 Maja i Zaręczenie Wzajemne Obojga Narodów w świetle rosyjskiej korespondencji służbowej,*

dr Vadzim Anipiarkou, (do 31 grudnia 2020) Instytut Historii Narodowej Akademii Nauk w Mińsku.

3. *Ketverių metų seimas, Gegužės 3 d. Konstitucija ir nekrikščioniškos bendruomenės Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje: karaimų atvejis, (Sejm Czteroletni, Konstytucja 3 Maja a wspólnoty niechrześcijańskie w Wielkim Księstwie Litewskim: przypadek Karaimów),*

dr Troskovaitė Dovilė, Vilniaus Universitetas, Istorijos fakultetas

4. *Unia czy państwo unitarne? Dylematy twórców Konstytucji 3 Maja wobec relacji Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego,*

dr Grzegorz Słowik, mgr Jarosław Głuszek, Uniwersytet Zielonogórski, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. C. Norwida, Zielona Góra

5. *1791 m. Konstitucija – Lietuvos konstitucionalizmo kontekste, (Konstytucja 1791 roku – w kontekście konstytucjonalizmu Litwy)*

doc. dr Vaidotas Vaičaitis, Vilniaus Universitetas, Teisės fakultetas

6. *Konstytucja 3 Maja w nauczaniu szkolnym w Polce,*

dr Robert Derewenda, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

7. *1791 metų Gegužės 3 Konstitucija konstitucionalizmo tradicijos kontekste (Konstytucja 3 Maja 1791 roku w kontekście tradycji konstytucjonalizmu),*

doc. dr Gintaras Šapoka, Mykolo Romerio Universitetas, Teisės mokykla, Viešosios teisės institutas

15.30 – 17.30 **Przyjęcie**

16 października 2021 roku (sobota, Dom Kultury Polskiej)

9.00–10.30 Sala 305 (20 minut referat i 10 minut na pytania i odpowiedzi prelegenta)

Sekcja I: Prawne i polityczno-historyczne uwarunkowania uchwalenia Konstytucji 3 Maja – moderatorzy: prof. dr hab. Julian Winnicki i dr hab. Artur Ławniczak

1. *Artykuły Henrykowskie pierwsza polska konstytucja ‘pisana’*, prof. dr hab. Julian Winnicki, Uniwersytet Wrocławski
2. *Czy Konstytucja 3 Maja była pierwszą europejską ustawą zasadniczą?*, dr hab. Artur Ławniczak, Uniwersytet Wrocławski
3. *Kwestia religii w Konstytucji 3 Maja na tle ówczesnych regulacji prawnych i później*, dr hab. prof. nadzw. Teresa Gardocka, dr hab. prof. nadzw. Dariusz Jagiello, SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny

10.30– 11.00 Przerwa kawowa

4. *Władza sądownicza Konstytucji 3 Maja 1791 roku – czy skorzystaliśmy ze spadku*, prof. dr Ryszard Burda, Wydział Prawa Uniwersytet Kazimiera Symanowicza
5. *Implikacje i wnioski z Konstytucji 3 Maja dla współczesnych relacji polsko-litewskich i współpracy państw w Europie Środkowo-Wschodniej*, dr Tomasz Wicha, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Instytut Nauk o Polityce i Administracji

12.00-13.00 Sala 305 (20 minut referat i 10 minut na pytania i odpowiedzi prelegenta)

Sekcja II: Społeczno-ekonomiczne i kulturowe uwarunkowania uchwalenia Konstytucji 3 Maja – moderatorzy: dr hab. prof. nadzw. Katarzyna Dormus, dr hab. Alina Grynia

1. *„Z Bożej łaski i woli narodu” – wstęp do rozważań nad pojęciem narodu konstytucji majowej*, mgr Małgorzata Gumper, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Wydział Historii
2. *Wspomaganie reformy państwa - Działalność Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej (1791-1792)*, prof. dr hab. Zofia Chyra-Rolicz, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wydział Nauk Humanistycznych

13.00 – 14.00 Obiad w restauracji „Pan Tadeusz” (Dom Kultury Polskiej)

14.00 – 16.00 Sala 305 (20 minut referat i 10 minut na pytania i odpowiedzi prelegenta)

Sekcja II: Społeczno-ekonomiczne i kulturowe uwarunkowania uchwalenia Konstytucji 3 Maja

3. *Sejm Czteroletni wobec problemów oświaty i wychowania*, dr hab. prof. nadzw. Katarzyna Dormus, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
4. *Nie tylko o Matejce. Konstytucje a sztuka: inspiracja, nobilitacja, dekonstrukcja*, dr hab. prof. nadzw. Elżbieta Kal, Akademia Pomorska w Słupsku, Instytut Historii
5. *Konstytucja Trzeciego Maja w świetle Nowej Ekonomii Instytucjonalnej i Konstytucyjnej Ekonomii Politycznej*, dr hab. prof. nadzw. Tomasz Dołęgowski, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Kolegium Gospodarki Światowej
6. *Podatki w Konstytucji 3 Maja i ich ewolucja*, dr hab. Alina Grynia, Filia w Wilnie, Uniwersytet w Białymstoku

16.00 – 16.30 Przerwa kawowa

16.30 – 19.30 Sala 305 (20 minut referat i 10 minut na pytania i odpowiedzi prelegenta)

Sekcja III: Gra sił politycznych i ich interesów w uchwaleniu i trwaniu Konstytucji 3 Maja i Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów – moderatorzy: dr Karolina Walancik-Ryba, dr Barbara Borowska

1. *Zaręczenie Wzajemne Obojga Narodów – trwałość i dramat wypowiedzenia*, mgr Adam Chajewski, Klub na rzecz Europy Środkowo-Wschodniej przy Uniwersytecie Warszawskim
2. *Gegužės 3 d. Konstitucija ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajoriškų teismų reforma*, dr Adam Stankevič, Lietuvos istorijos institutas
3. *Prawo do edukacji w kontekście unormowań prawnych polskiego konstytucjonalizmu*, dr Karolina Walancik-Ryba, Akademia WSB, Dąbrowa Górnicza
4. *Komisja Edukacji Narodowej i wpływ jej reform na Konstytucję 3 Maja oraz współczesny system edukacyjny*, dr Danuta Kamilewicz-Rucińska, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
5. *Retrospektywne spojrzenie na kamienie milowe w dziejach wychowania przedszkolnego po uchwaleniu Konstytucji 3 Maja*, dr Barbara Borowska, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

19.30 – 22.30 Uroczysta kolacja w restauracji „Pan Tadeusz” (Dom Kultury Polskiej)

16 października 2021 roku (sobota, Dom Kultury Polskiej)

9.00 – 12.00 Sala 005 (20 minut referat i 10 minut na pytania i odpowiedzi prelegenta)

Sekcja IV: Reakcje państw na Konstytucję 3 Maja i Zaręczenie Wzajemne Obojga Narodów

Moderatorzy: **dr hab. prof. nadzw. Marek Walancik**, **prof. dr hab. Mikołaj Iwanow**

1. *Mocarstwa rozbiorowe wobec Konstytucji 3 Maja. Wątki z literatury XIX-wiecznej*,
dr hab. prof. nadzw. Michał Kosman, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
2. *Siły zbrojne w Konstytucji 3 Maja na tle późniejszych unormowań polskiego konstytucjonalizmu*,
dr hab. prof. nadzw. Marek Walancik, Akademia WSB, Dąbrowa Górnicza
3. *O Konstytucji 3 Maja w dobie Księstwa Warszawskiego*,
prof. dr hab. Norbert Kasperek, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Instytut Historii

10.30 – 11.00 Przerwa kawowa

4. *Wpływ Konstytucji 3 Maja na wizję państwa w założeniach programowych obozu narodowego*,
mgr Joanna Chudzicka, Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila” w Krakowie
5. *Sowiecka autonomia socjalistyczna 1925–1935 jako zaprzeczenie polskich tradycji narodowych zawartych w Konstytucji 3 Maja*, **prof. dr hab. Mikołaj Iwanow**, Uniwersytet Opolski

12.00 – 13.00 Sala 005 (20 minut referat i 10 minut na pytania i odpowiedzi prelegenta)

Sekcja V: Skutki i znaczenie uchwalenia Konstytucji 3 Maja i Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów

Moderatorzy: **dr hab. prof. nadzw. Beata Kuryłowicz**, **dr hab. Henryka Ilgiewicz**

1. *Znaczenie konstytucji 3 Maja 1791 r. w procesie tworzenia europejskiej idei konstytucjonalizmu*, **mgr Wioletta Wasil-Rusecka**, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Instytut Nauk Prawnych
2. *Pisarze polscy wobec Konstytucji 3 Maja – echa rocznicowe (1891-1916)*,
dr hab. Katarzyna Kościewicz, Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Filologiczny

13.00 – 14.00 Obiad w restauracji „Pan Tadeusz” (Dom Kultury Polskiej)

14.00 – 16.00 Sala 005 (20 minut referat i 10 minut na pytania i odpowiedzi prelegenta)

Sekcja V: Skutki i znaczenie uchwalenia Konstytucji 3 Maja i Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów

3. *Językowy obraz Konstytucji 3 Maja w mowach okolicznościowych wygłoszonych w stuletnią rocznicę jej uchwalenia*, **dr hab. prof. nadzw. Beata Kuryłowicz**, Uniwersytet w Białymstoku
4. *Etos Konstytucji 3 Maja w stosunkach polsko-litewskich w XIX i XX wieku*, **dr Aneta Bąk-Pitucha**, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Nauk o Polityce i Administracji
5. *Obchody Święta Konstytucji 3 Maja w międzywojennym Wilnie*,
dr hab. Henryka Ilgiewicz, Instytut Badań Kultury Litwy

16.00 – 16.30 Przerwa kawowa

16.30 – 19.30 Sala 005 (20 minut referat i 10 minut na pytania i odpowiedzi prelegenta)

Sekcja VI: Konstytucja 3 Maja w polityce historycznej Litwy i Polski oraz sąsiednich państw

Moderatorzy: **dr hab. Natalia Starczenko**, **dr hab. Jarosław Wołkonowski**

1. *Pamięć Konstytucji 3 Maja w współczesnej kulturze polskiej*,
dr hab. prof. nadzw. Urszula Świdarska-Włodarczyk, Uniwersytet Zielonogórski
2. *Pomniki Konstytucji 3 Maja 1791 roku – dawne i współczesne formy upamiętnienia wydarzenia historycznego*,
mgr Joanna Paczos, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Humanistyczny, Instytut Nauk o Kulturze
3. *Konstytucja, która ożywiła myślenie polityczne: spuścizna Konstytucji 3 Maja w polskiej przestrzeni publicznej*,
dr Katarzyna Kącka, **dr Joanna Piechowiak-Lamparska**, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
4. *Pomiędzy Rzeczpospolitą i Polską na temat Konstytucji 3 Maja – ukraińskie podręczniki historii szkoły średniej*,
dr hab. Natalia Starczenko, Instytut Ukraińskiej Archeografii i Źródłoznawstwa im. M. S. Hruszewskiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy
5. *Echa Konstytucji 3 Maja w impresjonistycznym przekazie Ignasa Šeiniusa o wyborach do Sejmu i uchwaleniu Konstytucji LSRR, w lipcu 1940 roku*,
dr Monika Pokorska-Iwaniuk, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Wydział Neofilologii
6. *Konstytucja 3 Maja w polityce historycznej Litwy*,
dr hab. Jarosław Wołkonowski, Stowarzyszenie Naukowców Polaków Litwy.

19.30 – 22.30 Uroczysta kolacja w restauracji „Pan Tadeusz” (Dom Kultury Polskiej)

17 października 2021 r. (niedziela, Dom Kultury Polskiej, sala koncertowa)

10.30 – 12.00 Podsumowanie obrad – sprawozdania przewodniczących Sekcji Konferencji i zakończenie konferencji. Informacja na temat redaktorów naukowych dwóch monografii wieloautorskich i terminów druku

12.00 – 12.45 Obiad w restauracji „Pan Tadeusz” (Dom Kultury Polskiej)

Wycieczka 13.00 – 21.00 *Śladami uczestników Konstytucji 3 Maja (Wilno-Kowno-Poniewież-Zamek Giełgudów-Wilno)* - przewodnik Anna Uždavinytė

13.00 – Wyjazd autokarem od Domu Kultury Polskiej,

14.30 – 15.30 - Przyjazd do Kowna i wycieczka po Kownie i okolicach

15.30 – Wyjazd autokarem z Kowna do Poniewieży

17.00 – 18.00 Zwiedzenie Zamku Giełgudów

18.00 – 19.00 Kolacja w Zamku Giełgudów

19.00 – 21.00 Powrót do Wilna – Dom Kultury Polskiej